

30

V

252

ΜΕΘΟΔΙΟΣ, ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ

ΕΤΕΣΙ 1668 - 1673

ΥΠΟ

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ Γ. ΖΕΡΛΕΝΤΟΥ

Handwritten signature in black ink.

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΒΗΧΑΣ
ΕΘΡ. ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΕΝ ΕΡΜΟΠΟΛΕΙ

ΤΥΠΟΙΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΦΡΕΡΗ

1928

ΜΕΘΟΔΙΟΣ, ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ

ΕΤΕΣΙ 1668 - 1673

ΥΠΟ

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ Γ. ΖΕΡΛΕΝΤΟΥ

ΕΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙ

ΤΥΠΟΙΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΦΡΕΡΗ

—
1923

Μεθόδιος, Παρθένιος, Διονύσιος
οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι
ἔτεσι 1668—1673.

Δοσίθεος ὁ Ἱεροσολύμων σημειοῦται· «καὶ προχειρίζεται πατριάρχης μετὰ μεγάλων δαπανῶν ὁ Ἡρακλείας Μεθόδιος, ὃς ἐφίλησε χεῖρα ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τὴν μητρόπολιν φορῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σκιάδειον κόκκινον μεταξωτόν, ἡγουν κατηφένιον μετὰ λευκοχρύσων σταυρῶν, ὅπερ ἐξ ἐκείνου καὶ ὕστερον ἔλειψεν ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων πατριαρχῶν»¹. εἰς ταῦτα προστίθεται Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν ὅτι· «ἀπὸ ἐκείνου λοιπὸν τὸν καιρὸν ἔλειψαν τῶν πατριαρχῶν δύο τινὰ ὁποῦ τοὺς ἐδίδετο ἀπὸ τὴν Πόρταν, πρῶτον τὸ σκιάδειον, διότι οὐδεὶς μετ' αὐτὸν ἐφόρεσεν, ἢ εἰς τὸ χέρι του ἔφερεν ὁδεύων καθὼς οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐποίουν· δεῦτερον νὰ μὴ φορῶσι μὲ τὸν πατριάρχην, κατὰ τὴν συνήθειαν καβάδια βασιλικά ἀρχιερεῖς δώδεκα· αὐτὸς ὁ Μεθόδιος τῷ Παρθενίῳ πρὸς ζωάρκειαν ἀπέδωκε τὴν Προϊλάβου μητρόπολιν, ἔπειτα μετ' ὀλίγον χρόνον τὴν Τουρνόβου»². Τὸ ὑπόμνημα τῆς ψηφίσεως τοῦ Μεθοδίου ἐγένετο ἔτει 1668, μηνὸς Ἰανουαρίου πέμπτη³. Ὁ Μεθόδιος Μορόνης ἐπικαλούμενος, ἦν ἀνὴρ Κρής, περὶ αὐτοῦ Ἱερεμίας ὁ Ἑλλήν, διδάσκαλος τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἐν ἐπιστολῇ πρὸς Ἰωάννην Ἐλεηρόν, γραφείσῃ μηνὸς μεταγειτνιῶνος τρίτῃ ἰσταμένου τοῦ ἔτους 1670, σημειοῦται· «πατριάρχης δὲ νῦν ἐστὶ Μεθόδιός τις ἐκ Κρήτης ἐξηκοντούτης σχεδόν, τοῖς ἡθεσι

1. Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων Ἱστορία περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχουσάντων, (ἐν Βουκουρεστίῳ, ἀψιέ', εἰς φύλλ.), σελ. 1177—1178.

2. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία Μελετίου μητροπολίτου Ἀθηνῶν, (ἐν Βιέννῃ, ἀψπδ' εἰς 4ον), τόμ. Γ', σελ. 465.

3. Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, (ἐν Βενετίᾳ, 1872, εἰς 8ον), τόμ. Γ', σελ. 597—598.

μέτριος, φιλοσοφίας δὲ πολὺ ἀποδέον τοῦ δέοντος» ¹. συστατικὸν δὲ γράμμα τοῦ Μεθοδίου περὶ ἐλεημοσύνης πρὸς Δανιὴλ Καστρίσιον, ἐγένετο κατὰ τὸ ἐν αὐτῷ ἕκτον ἔτος τῆς ἐννενηκοστῆς ἰνδικτιῶνος, μηνὶ ἰουνίῳ τοῦ ἔτους 1668 ². Ὁ Μεθόδιος χαριζόμενος, τῷ πρέσβει τοῦ Γάλλων βασιλέως ἐν Κωνσταντινουπόλει Νοϊντέλ, ὑπέγραψεν ἰδίαν ὁμολογίαν πίστεως τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας, μηνὸς ἰουλίου δεκάτῃ τοῦ ἔτους 1671 ³. Ἐξ ἀντιξόων δ' αὐτῷ γεγονότων ἐσχόπει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ πατριαρχεῖον καὶ νὰ μεταβῇ, ὡς εἰς ἄσυλον δι' ἀσφάλειαν, εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀγγλοῦ πρέσβεως Δανιὴλ Χάρβεη, ἔγραψε δὲ περὶ τούτου ἐπιστολὴν, μηνὸς ἰουνίου ἐπτακαιδεκάτῃ τοῦ ἔτους 1671, τῷ Ἀγγλῷ πρέσβει, ἐν ᾗ σὺν ἄλλοις γράφει αὐτῷ ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ πορευθῇ πρὸς αὐτὸν μὴ δυνάμενος νὰ ἱππεύσῃ, ὅτε δὲ πρὸς ἡτοιμάσαν ἅρα μ. π. ἂν ἔμαθε παρὰ φίλων ἀρχόντων ὅτι ἐνεδρεύουσιν ἄνθρωποι τοῦ Χουχούμη, δι' ὃ ἐφοβεῖτο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ πατριαρχεῖον· οὗ ἕνεκα γράφει αὐτῷ τὴν ἐπιστολὴν, ἣν θὰ κομίσῃ ὁ Δημητρίκος ἐρμηνεὺς τοῦ πρέσβεως, ὃς θὰ εἴπῃ αὐτῷ τὰ κατ' αὐτόν· τὴν ἐπιστολὴν παρατίθεμαι ἐν τέλει. Κατὰ τὸν Θωμᾶν Σμίθιον ὁ Μεθόδιος δὲν ἦν ἀρεστός, ἐγόγγιζον δὲ κατ' αὐτοῦ, δυσμενῶς διακείμενοι οἱ Ἕλληνες· διὰ πλαστῶν δὲ κατηγοριῶν συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ καῖ μακάρη ἐφυλακίσθη, ἀλλ' ἠλευθερώθη ὑπὸ τοῦ νέου καῖ μακάρη καὶ φοβούμενος τὸ ἐκδικητικὸν τοῦ Παρθενίου κατέφυγεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀγγλοῦ πρέσβεως ⁴. Τὰ τῆς φυγῆς

1. Henrici Hilarii Philippi Cyprii magnæ ecclesiæ Constantinopolitani proto-notarii Chronicon ecclesiæ Græcæ, (Lipsiæ, 1687, in 8°), appendix.

2. Henrici Hilarii Philippi Cyprii magnæ ecclesiæ Constantinopolitani proto-notarii, Chronicon ecclesiæ Græcæ, appedix.—καὶ Ρωμανοῦ Νικηφόρου καὶ Δανιὴλ Καστρίσιου ἐπιστολαί, ἐν Βυζαντιδος, (ἐν Ἀθήναις, 1912, εἰς 8ον), τόμ. Β', σελ. 292—296.

3. Henri Omont Missions archéologique Française en Orient aux XVIIe—XVIIIe siècle, (Paris, 1902, in f°), part. I, p. 187.

4. Thoma Smitho De Græcæ ecclesiæ hodierno statu epistola, (Trajecti ad Rhenum, 1698, in 8°), p. 59.—Thomas Smith An account of the Greek church as to its doctrine and rites of warship. (London, 1680, in 8°), p. 82.

τοῦ Μεθοδίου ἐκ τοῦ πατριαρχείου καὶ μεταβάσεως αὐτοῦ, ὡς εἰς ἄσυλον, εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἑγγλίου πρέσβεως διηγείται καὶ ὁ Ἑγγλὸς Παῦλος Ρικῶτος ¹. ἀλλὰ κατὰ τὴν μετάβασιν τοῦ Ἑγγλίου πρέσβεως μετὰ τῶν τοῦ οἴκου αὐτοῦ εἰς τι προάστειον, ὁ Μεθόδιος παρέμεινεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πρέσβεως, ἀλλὰ παρεπλανήθη ὑπὸ τοῦ Γάλλου πρέσβεως Νοῖντέλ καὶ μετόχητεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· τούτου ἕνεκα ὁ Μεθόδιος ἔγραψεν ἐπιστολὴν, τῷ Ἑγγλῷ πρέσβει, μηνὸς ἰουνίου ἑπτακαιδεκάτης, περὶ τῆς ἀναχωρήσεως ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἔγραφεν ὅτι ὑπῆρχον περὶ αὐτὸν πολλοὶ κατάσκοποι, οὗ ἕνεκα δὲν ἦν ἀσφαλὲς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ἐὰν παρέμενε δὲ ἠδύναντο νὰ συμβῶσι πολλὰ ἄτοπα, ἃ ἐνόμισε κάλλιον νὰ ἀποφύγῃ ².

Τὸν Μεθόδιον μετὰ δύο καὶ ἡμίσεων ἐτῶν πατριαρχίαν, διεδέξατο Παρθένιος ὁ ἀπὸ Προύτης τὸ τρίτον, ὁ Παρθένιος κατὰ Κορνήλιον Μάγνην, ἦν ἀνὴρ Κρής ³, κατὰ δὲ Παῦλον Ρικῶτον ⁴, ἦν ἀνὴρ πλούσιος καὶ γνώστης τῶν τουρκικῶν δικαστηρίων. Κατὰ Θωμᾶν Σμίθιον ὁ Παρθένιος, ἦν ἀνὴρ ἀνήσυχος, δι' ὃ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῇ τὴν γενομένην ἀτιμίαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου, διὰ δὲ τῶν συνήθων μηχανμάτων κατέλαβε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Ὁ Παρθένιος ἐφύετο τυραννικῶς, σκληρῶς δὲ καὶ δυναστικῶς συνέλεγε τὰς προσόδους, οὗ ἕνεκα ἐγένετο μισητὸς εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπι-

1. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, (London, 1679, in 8°), p. 101, 103.— Histoire de l'etat présent de l'église Grecque, et de l'église Armenienne traduite de l'Anglois, par M. de Rosemond, (Amsterdam, 1698, in 8°), p. 109—110.

2. John Covell Some account of the present Greek church, (Cambridge, 1722, in 4°), p. 137. Τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Μεθοδίου πρὸς τὸν Ἑγγλὸν πρεσβευτήν, σημειοῦται ὁ Κόβελ ὅτι εἶχε παρ' αὐτῷ, ἀλλὰ δὲν εὑρίσκεται ἐν τοῖς χειρογράφοις συλλογαῖς τοῦ Κόβελ ἀποκειμέναις ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου.

3. Quanto di più curioso, e vago hà potuto raccorre Cornelio Magni, nel primo biennio da esso consumato in viaggi, e dimore per la Turchia, (Parma, 1679, in 12°), parte I, p. 625.

4. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, p. 103—104.— Histoire de l'etat présent de l'église Grecque et de l'église Armenienne par M. de Rosemond, p. 110.

σκόπους καὶ γενικῶς εἰς τοὺς Ἑλληνας, τούτων ἔνεκά ἤκιστα συνεβιβάζετο μετὰ τῶν μητροπολιτῶν, οἱ κατήγγειλαν αὐτὸν ἐπὶ δόλῳ, διότι ἰδιώσατο πουργία γροσσίων κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς πατριαρχίας αὐτοῦ, ἃ ἔδει νὰ ἀποτίσῃ τῷ αὐτοκρατορικῷ ταμείῳ. Ἐν ᾧ δὲ εἰσηκούοντο κατ' ἀρχὰς παρὰ τοῖς Τούρκοις αἱ τούτων καταγγελίαι καὶ εὐκόλως αὗται ἐπιρρωνύοντο διὰ προσθέτων ἐπιβαρυντικῶν πληροφοριῶν, κατῴρησε ὁ Παρθένιος ἐν τέλει νὰ ἐξαγνίζῃ διὰ πλαγίων μεθόδων τὴν παρ' αὐτοῖς δυσφήμισιν ¹. Ἀλλὰ μετὰ τριῶν μηνῶν πατριαρχίαν ἀποβλήθεις τοῦ θρόνου ἐξωρίσθη εἰς Κύπρον.

Περὶ τῆς τρίτης ταύτης πατριαρχίας τοῦ Παρθενίου Δοσίθεος ὁ Ἱερουσολύμων σημειοῦται· «ἐπατριάρχευσε δὲ ὁ Μεθόδιος ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδμηκοστῷ πρώτῳ, ἐξέβαλε δὲ αὐτὸν ὁ Μογιλάλος, ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ὁ βεζύρης μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Χάνδακος, ὅτε καὶ εἴκοσι χιλιάδες φλωρία σχεδὸν ἐδαπανήθησαν, ἤμεν δὲ καὶ ἡμεῖς (τότε ἐκεῖ) μεμφόμενος δὲ ὁ Παρθένιος ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἀρχόντων διὰ τὴν ἐπίβασιν, ἠνώθη τῷ κακῶς χρηματίσαντι Ἀλεξανδρείας Ἰωακείμ, καὶ δὴ εὕρισκουσι γραμματικόν τινα Ἀραβὰ ἀπὸ Βερροίας τῆς ἐν Συρίᾳ, καὶ συγγράφει ἀναφορὰν πρὸς τὸν σουλτᾶνον κατ' αὐτῶν, ἐν ᾗ ἔλεγεν εἶναι τοὺςδε τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺςδε τοὺς ἄρχοντας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιβούλους τῆς βασιλείας (ὅσοι δηλαδὴ ἀντέλεγον ταῖς παρανομίαις αὐτῶν) ηὐδόκησε δὲ ὁ θεὸς ἐμβαλεῖν αὐτοὺς ἐν τῇ ἀναφορᾷ καὶ τὸν μέγαν ἐρμηνέα τῆς βασιλείας Παναγιωτάκην, ὃν ἡγάπα ὁ βεζύρης, ἔδωκαν οὖν τὸν λίβελλον τῷ σουλτάνῳ διατρέβοντι εἰς τὸ ὅρος τὸ λεγόμενον τοῦ Δεσπότη, κείμενον ἀνὰ μέσον Φιλίππουπόλεως καὶ Νευροκεπίου (Νικοπόλεως τῆς Μακεδονίας), ὃς ἔστειλεν αὐτὸν τῷ βεζύρῃ· ὁ δὲ βεζύρης γνοὺς αὐτῶν τὴν ψευδολογίαν, τὸν μὲν γραφέα τοῦ λιβελλοῦ ἔβαλεν εἰς τὸ κάτεργον, ἐνθα καὶ ἐτελεύτησε, τὸν δὲ Μογιλάλον ἀπέβαλε

1. Thoma Smitho De Græcæ ecclesiæ hodierno statu epistola p. 59.—Thomas Smith An account of the Greek church as to its doctrine and rites of warship, p. 82.

καὶ προεβλήθη πατριάρχης ὁ Λαρίσης Διονύσιος ὁ Μουσελί-
μης, ἐν ἐξέβαλεν ὁ Τορνόβου Γεράσιμος» ¹. Ὁ Ἰωάννης Κό-
βελ, ἐφημέριος ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ Ἀγγλοῦ πρέσβεως,
διηγεῖται τὰ κατὰ τὸν Παρθένιον τὸν διαδεξάμενον τὸν Με-
θόδιον καὶ τὰ κατὰ τὸν Παρθένιον τὸν διαδεξάμενον Διονύ-
σιον τὸν ἀπὸ Λαρίσης· σημειοῦται δὲ ὅτι τὸ πρῶτον διάβημα
τοῦ πρέσβεως τοῦ Γάλλων βασιλέως Νοϊντέλ, ἦν κατὰ τοῦ
πατριάρχου Παρθενίου, μηνὶ ἰουνίῳ ἢ ἰουλίῳ τοῦ ἔτους 1671.
Ὁ Νοϊντέλ προσεκάλεσε τὸν πατριάρχην Παρθένιον μετ'
ἄλλων ἱεραρχῶν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρ' αὐτῶν δὲ προσε-
πάθησε νὰ λάβῃ ὁμολογίαν τελείαν ἀποκρίσεων πρὸς ἐρω-
τήσεις περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ
πρὸς τοῦτο δὲν ἦν εὖνους αὐτῷ ὁ πατριάρχης Παρθένιος ².
καίτοι ὁ Παρθένιος χαριζόμενος αὐτῷ ὑπέγραψεν ἰδίαν ὁμο-
λογίαν πίστεως, μηνὸς μαΐου τριακοστῇ τοῦ ἔτους 1670 ³.
Ὁ Νοϊντέλ, ἀποτυχῶν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ συνετέλεσε νὰ ἐκ-
πέσῃ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ὁ Παρθένιος καὶ νὰ ἐπιβῇ αὐ-
τοῦ, μηνὸς νοεμβρίου ὁγδόῃ τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1671, Διονύ-
σιος ὁ ἀπὸ Λαρίσης. Ὁ Κόβελ μετὰ τοῦ πρέσβεως Νοϊντέλ
παρῆσαν εἰς τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Διονυσίου, καθ' ἣν ἀνεθεμα-
τίσθη ὁ Παρθένιος, τὸ δὲ κατ' αὐτοῦ ἀνάθεμα ἀνέγνω ἐπ' ἐκ-
κλησίας, πρὸς μείζονα καταφρόνησιν ὁ αὐτοῦ ἀνεψιός ⁴.

1. Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων Ἱστορία τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, σελ. 1178. Τὰ τοῦ Δοσιθέου μεταγράφει Ἀθανάσιος Κομνηνός Ὑψηλάντης (Ἐκκλη-
σιαστικῶν καὶ πολιτικῶν. . τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἐκδ. Γερμανοῦ Ἀφθονίδου, (ἐν
Κωνσταντινουπόλει, 1870, εἰς 4ον), σελ. 166)· καὶ ὁ τὸ βραχὺ σημείωμα περὶ τοῦ
βίου τοῦ Πανχυιώτου Νικουσίου συγγράψας μεταγράφει τὰ τοῦ Δοσιθέου, (Ἰωάννου
Σακκελίωτος Παναγιωτάκη τοῦ Μαμωνᾶ τοῦ χρηματίσαντος μεγάλου ἐρμηνέως πρῶ-
του χριστιανοῦ τῆς τῶν Ὀθωμανῶν βασιλείας διάλεξις μετὰ τινος Βαυλῆ ἐφέντη Μου-
σουλμάνου, (Αθήνησιν, 1890, εἰς 8ον), σελ. 7, (ἐκ τοῦ Δελτίου τῆς ἱστορικῆς καὶ
ἐθνολογικῆς ἐταιρείας).

2. John Covel Some account of the present Greek church. p. 136-137.

3. Henri Omont Missions archéologique Française en Orient aux
XVIIe et XVIIIe siècle, part. I, p. 186.

4. John Covel Some account of the present Greek church. p. 137.
— Quanto di più curioso et vago hà potuto raccorre Cornelio Magni nel
primo biennio da eso consumato in viaggi, e dimore per la Turchia,
parte I, p. 625.

Ταῦτα διηγείται καὶ ὁ Παῦλος Ρικῶτος σημειούμενος ὅτι ὁ Παρθένιος ἐξωρίσθη εἰς Ρόδον ¹. Κατὰ τὸ ὑπόμνημα τῆς ψηφί-

1. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, p. 103—104. — Histoire de l'etat présent de l'église Grecque et de l'église Armenienne, par M. de Rosemond, p. 101—111. — Τὰ τῆς ἀναρχήσεως Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Λαρίσης εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον καὶ ἀπελάσεως τοῦ Παρθενίου διηγείται ἐκτενῶς, ὁ De la Croix γραμματεὺς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Γάλλου πρέσβεως Νοϊντέλ, ὡς ἐξῆς· ὁ Παρθένιος, διηγείται οὗτος, ἐδανείσθη καὶ ἐδαπάνησε πολλὰ ἵνα ἀποβάλῃ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τὸν Διονύσιον, (τὸν Μεθόδιον), μεθ' οὗ ὁ λαὸς ἦν εὐχαριστημένος. Ὁ Παρθένιος ἀπεφάσισε μετὰ τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ νὰ αὐξήσῃ τὰς εἰσφοράς τῶν ἱεραρχῶν, οἱ ἑστερξαν εἰς τοῦτο διὰ τὴν ἀπότισιν τῶν ὀφειλομένων μεγάλων τόκων, ἀλλὰ ὑπερηύξησε τὰς εἰσφοράς, χωρὶς νὰ σκεφθῇ τὰς προσόδους τῶν ἐκκλησιῶν, ἐξ οὗ ἠνάγκασε τοὺς ἱεσάρχας νὰ κρυφθῶσι. Μεθόδιος ὁ πρῶην πατριάρχης καὶ οἱ μητροπολίται Ἡρακλείας (Βαρθολομαῖος), Κυζίκου (Μητροφάνης), Νικομηδείας (Νεόφυτος), Ἀθηνῶν (Ἀνθιμος), Ρόδου (Ἰωακείμ) καὶ Κρήτης (Νεόφυτος) προσῆλθον εἰς τὸν ἐν Πέρα οἶκον τοῦ Γάλλου πρέσβεως, παρ' οὗ ἐγένοντο δεκτοὶ μετ' εὐχαριστήσεως, τῇ βοήθειᾳ δὲ τοῦ Νοϊντέλ ἀνήγγειλαν τῷ ἐρμηνεῖ Παναγιώτῃ τὰ ἀποφασισθέντα, ἀλλ' ἡ ἀπάντησις τοῦ Παναγιώτου ἐδράδυνεν ἕνεκα τοῦ ἐπὶ τῶν ὁρέων τῆς Σερβίας κυνηγοῦντος σ ο υ λ τ ά ν ο υ. Οἱ συνομῶται προσεπάθησαν νὰ ἀποκρύψωσι τὴν μετὰ τοῦ Παναγιώτου διαπραγματεύσιν, ἵνα μὴ μάθῃ τὰ κατ' αὐτὴν ὁ Παρθένιος καὶ δι' ἐνεργειῶν παρὰ τῷ μεγάλῳ β ε ζ ύ ρ η ματαιώσῃ τὰ κατ' αὐτοῦ τεκταινόμενα· προαπέστειλαν τοὺς ὑπηρετάς αὐτῶν μετὰ τῶν ἀποσκευῶν εἰς Ραιδεστὸν ἵνα ἀναμένωσιν, οὗτοι δ' ἐπεδιδάσθησαν ἐν νυκτὶ μετημφισμένοι καὶ ἀφίκοντο ἔνθα ὤρισαν, πρὶν ὁ Παρθένιος μάθῃ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν, ἀλλ' ὁ Παρθένιος μαθὼν τοῦτο ἔτρεξε κατόπιν καὶ διήγειρε τοὺς Τούρκους πίστωτάς, ἀλλ' ἀνωφελῶς διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ αὐτοὺς νὰ μεταβῶσιν εἰς Φιλιππούπολιν, οὗσαν οὐχὶ μακράν, ἔνθα διέτριβεν ὁ σ ο υ λ τ ά ν ο ς, ἐστάλησαν δὲ δύο ἐξ αὐτῶν ἵνα ἀναγγεῖλωσι τὴν ἄφικσιν αὐτῶν. Ὁ Παναγιώτης καίτοι ἰσχύων παρὰ τῷ μεγάλῳ β ε ζ ύ ρ η, εὗρεν ἀντίδρασιν παρ' αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν ἐν τέλει Ὀσμανιδῶν, ἕνεκα τῶν πρὸς αὐτοὺς δώρων τοῦ Παρθενίου καὶ μετὰ δυσκολίας ἠδυνήθη νὰ ἀποστείλῃ ἀπεσταλμένον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ καταγγεῖλῃ τὰς εἰσπράξεις καὶ δαπάνας τοῦ Παρθενίου, ὃς ἔλαβε χίλια σ κ ο ὗ δ α ἐν τέσσαρσι μηνσὶ ἄνευ οὐδενὸς ἐλέγχου. Ὁ ἀπεσταλμένος ἁ γ ᾱ ς ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, μηνὸς Σεπτεμβρίου ἑπτακαίδεκάτῃ τοῦ ἔτους 1671, συνέλαβε τὸν Παρθένιον, μὴ δυνηθέντα νὰ διαφείρῃ αὐτόν, ὃν ὠδήγησεν εἰς τὸν κ α ῖ μ α κ ά μ η ν, παρ' οὗ οἱ μητροπολίται κατήγγειλαν αὐτόν διὰ τὰ συλλεγόμενα χρήματα, καὶ ἐζήτησαν τὴν ἀποβολὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Διονυσίου τοῦ Θεσσαλονίκης, (ἦτοι τοῦ προέδρου Θεσσαλονίκης Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Λαρίσης τοῦ Σπανοῦ καὶ Βάρθαλη ἐπικαλουμένου), ὃν ἐξέβαλεν ὁ Παρθένιος· μετὰ τοῦ Διονυσίου τούτου ἐπορεύθησαν εἰς Ἀδριανούπολιν, ἐν ᾗ ἐπέστρεψεν ὁ σ ο υ λ τ ά ν ο ς καὶ ἠλπίζον νὰ ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ· ἀλλὰ οἱ φίλοι τοῦ Παρθενίου ἀντέστησαν σφόδρα, ἐπειδὴ δὲ ἐφοδοῦντο οἱ ἀντίπαλοι τὴν ὑπερίσχυσιν τοῦ Παρθενίου, ἀπεφάσισαν νὰ προαγάγωσιν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ἀντὶ Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Λαρίσης (τοῦ Βάρθαλη καὶ Σπανοῦ ἐπικαλουμένου), Διονύσιον τὸν ἀπὸ Λαρίσης (τὸν Κομνηνὸν καὶ Μουσελίμην καὶ Σερογλάνην ἐπικαλούμενον), ζητήσαντα τὰς ψήφους αὐτῶν καὶ ὑπισχόμενον τὴν ἀποβολὴν τοῦ Παρθενίου ἕνεκα τοῦ εὐνοοῦντος αὐτόν κ α ῖ μ α κ ά μ η Καπλάν Μουσταφᾶ πασσᾶ, καίτοι ἐγίνωσκον καλῶς ὅτι ὁ Διονύσιος οὗτος ἦν θρασὺς καὶ ἀλαζών, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν πρὸς τοῦτο φοβούμενοι τὸν Παρθένιον. Ὁ Διονύσιος ἔδωκε τῷ κ α ῖ μ α κ ά μ η τριάκοντα π ο υ γ ί α, (ἦτοι δεκαπεντακισχίλια γ ρ ό σ σ ι α) ἵνα ἐπιτύχῃ τῆς εὐνοίας τοῦ μεγάλου β ε ζ ύ ρ ο υ· τούτου

σεως τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, ἀντὶ τοῦ καθαιρεθέντος καὶ εἰς Κύπρον ἐξορισθέντος Παρθενίου, κατέλαβεν οὗτος τὸν θρόνον, μηνὸς νοεμβρίου ὀγδόῃ τοῦ ἔτους 1671 ¹. Ἐκ τοῦ δημοσιευομένου βερατίου, τῆς πρώτης ταύτης πατριαρχίας τοῦ Διονυσίου, μανθάνομεν ὅτι ἀπότισεν εἰς τὸ τουρκικὸν θησαυροφυλάκιον ἐννενήκοντα χιλιάδας ἄσπρα, ἤτοι δισμύρια δοῦκᾶτα ². Ὁ Διονύσιος ἐφρόντισε ἵνα ἀναδημοσιευθῇ ἡ ὀρθόδοξος ὁμολογία τοῦ Πέτρου Μογίλα, ἡ δημοσιευθεῖσα δαπάναις τοῦ Παναγιώτου Νικουσίου ἐν Ὀλλανδίᾳ ἔτει 1667 ³, ἐδημοσιεύθη δὲ τὸ δεύτερον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Νικουσίου· τοῦτο γίγνεται δῆλον ἐκ γράμματος τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, μηνὶ Ιουλίῳ τοῦ ἔτους 1672, ἀλλὰ δευτέρα ὑπὸ Νικουσίου δημοσίευσίς δὲν εἶναι γνωστή, διότι ἐδημοσιεύθη ἀπαραλλάκτως, ὅπως ἡ πρώτη ἐκδοσίς, δι' ὃ παρέμεινεν ἄγνωστος ὡς δευτέρα. Τὸ γράμμα τοῦτο τοῦ Διονυσίου ἐδημοσίευσεν ὁ Αἰμί-

ἕνεκα ἀπεδλήθη τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ὁ Παρθένιος, ἀλλὰ ὁ Διονύσιος ἐγένετο δεκτὸς ἄνευ φιλοφρονήσεων, ὅτε δὲ ὁ Ἡρακλείας Βαρθολομαῖος προσεῖγαγε τὸν νέον πατριάρχην Διονύσιον εἰς τὸν μέγαν βεζύρην, εἶπεν αὐτῷ· αἱ ἀταξίαι καὶ αἱ καταχρήσεις τοῦ Παρθενίου ὥθησαν ἡμᾶς εἰς τὰ παρόντα, διότι διεπράξατο ἐγκλήματα φοβερά· μεθ' ὃ ὁ Διονύσιος περιεδλήθη τὸ καφτάνι καὶ ἀνερρήθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὑπὸ τοῦ τσαούση Βαχῆ. (De la Croix état présent des nations et églises Grecque, Armenienne, et Maronites en Turquie, (Paris, 1714, in 12°), p. 109—114.—J. Aymon Monuments authentiques de la religion des Grecs et de la fausseté de plusieurs confessions de foi, (A la Haye, 1708, in 8°), p. 61—63.—Τοῦ αὐτοῦ Lettres anecdotes du Cyrille Lucar patriarche de Constantinople et de sa confession du foi, (Amsterdam, 1728, in 4°), p. 61—63).—Ἐὰν ἡ διήγησις αὕτη τοῦ De la Croix ᾗ καθ' ὅλα ἀληθής, καὶ ὁ Παναγιώτης Νικούσιος συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀποβολὴν τοῦ πατριάρχου Παρθενίου, ἕνεκα τῆς κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας τοῦ Παρθενίου, κατὰ Δοσίθεον τοῦ Ἱεροσολύμων.

1. Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 598. Καὶ ἐν τῷ κώδικι Φωτίου τοῦ Κυπρίου γεῖται ἀντίγραφον, ἐξ οὗ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Μανουὴλ Γεδεών. (Ὁ πατριάρχης Διονύσιος Δ' ὁ Μουσελίμης, ἐν Ἐκκλησιαστικῇ ἀληθείᾳ, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1887, εἰς 8ον), περ. 6', ἔτει Γ', σελ. 193—195).

2. J. Aymon Monuments authentiques de la religion des Grecs et de la fausseté des plusieurs confessions de foi, p. 486.—τοῦ αὐτοῦ Lettres anecdotes du Cyrille Lucar patriarche de Constantinople et sa confession du foi, p. 489.

3. Émile Legrand Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés par Grecs au XVIIe siècle, (Paris, 1892, in 4°), tom. II, p. 202.

λιος Λεγρὰνδ ἐκ τοῦ ἀρχετύπου ἀποκειμένον ἐν τῇ ἐθνικῇ τῶν Γάλλων βιβλιοθήκῃ ¹. τὸ γράμμα προεδημοσιεύθη γαλλιστὶ μὲν τρίς ², ἅπαξ δὲ λατινιστὶ ³. καὶ ἐν μὲν ταῖς γαλλικαῖς καὶ τῇ λατινικῇ ἐκδόσει φέρει τὸ ἔτος 1672, μῆνα ἰούλιον καὶ ἰνδικτιῶνα πέμπτην, ἐν δὲ τῇ ἐλληνικῇ ἐκδόσει φέρει μὲν ἔτος 1672, οὐδένα δὲ μῆνα, ἰνδικτιῶνα δὲ πεντεκαιδεκάτην, ἀλλὰ τὸ ἔτος 1672 προσπίπτει, ἔτει δεκάτῃ τῆς ἐννενηκοστῆς ἰνδικτιῶνος. Κατὰ Θωμᾶν Σμίθιον ὁ Διονύσιος ἦν λίαν εὐπρόσδεκτος ⁴, μηνὶ δὲ ἰανουαρίῳ τοῦ ἔτους 1672 ὁ Διονύσιος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἱεράρχαι, ἐξέδωκαν τὰς περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας ἀποκρίσεις, ἃς ὑπέγραψαν οἱ πρῶην πατριάρχαι Παΐσιος, Διονύσιος καὶ Μεθοδιος, ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Παΐσιος καὶ τριάκοντα καὶ τέσσαρες ἱεράρχαι· ἀνήρτησε δὲ ὁ Νοϊντέλ ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ γράμματος ἐπίχρυσον σφράγισμα καὶ ἐκόμισαν τὸ γράμμα αὐτῷ οἱκοι οἱ μητροπολιταὶ Ἀδριανουπόλεως (Νεόφυτος), Ἀθηνῶν (Ἀνθιμος) καὶ τινες ἄλλοι ⁵. τὸ γράμμα μετὰ τοῦ ἐπιχρύστου σφραγίσματος ἐπέδειξεν ὁ Νοϊντέλ, τῷ Ἰωάννῃ Κοβελ μετὰ ὑπερβαλλούσης χαρᾶς καὶ εὐχαριστήσεως ⁶. τὸ γράμμα ἐδημοσιεύθη πολλάκις καὶ ἐλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ καὶ ἀγγλιστὶ, συνέγραψε δὲ αὐτὸ ὁ μέγας ρήτωρ τῆς

1. Émile Legrand *Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés par Grecs au XVIIe siècle*, tom. II, p. 213—216.

2. *Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l'Eucharistie* par Nicole, Arnault, Renaudot., (Paris, 1841, in f°), ed. Migne. tom. II, col. 1205—1206. — J. Aymon *Monumens authentiques de la religion des Grecs, et de la fausseté des plusieurs confessions de foi*, p. 483—484. — τοῦ αὐτοῦ *Lettres anecdotes du Cyrille Lucar patriarche de Constantinople et sa confession du foi*, p. 484—484.

3. Emmanuel A. Schelstrate *Acta orientalis ecclesiae contra Lutheri heresim*, (Roma, 1729, in f°), pars secunda, p. 637—639.

4. Thoma Smitho *De Graecae ecclesiae hodierno statu epistola*, p. 59—60. — Thomas Smith *An account of the Greek church*. p. 82.

5. Charl. Schefer *Journal d'Antoine Galland pendant son séjour à Constantinople*, (Paris, 1881, in 4°), tom. I, p. 54—55. — *Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l'Eucharistie* par Nicole, Arnault, Renaudot, tom. II, col. 1165, καὶ ἐν τόμ. II, col. 1120—1121.

6. John Covel *Some account of the present Greek church*, p. 137.

μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ¹, ὃς ἐκαλεῖτο Βαλάσιος.

Ὁ Νοϊντέλ διὰ τῶν τοιούτων παραβόλων αὐτοῦ πράξεων κατὰ τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας ἐτάραξεν αὐτὴν κακοήθως, διότι παρεπλάνησεν οὐ μόνον ἱεράρχας ἀλλὰ καὶ νησιωτικὰ κοινά· διήρесе δὲ εὖτω τὴν ἐλληνικὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐνόμισεν ὅτι διὰ τῶν ἀσυνέτων αὐτοῦ διαβημάτων, τῶν ἀπαντήσεων τοῦ πατριάρχου Διονυσίου καὶ τῶν διαφόρων μαρτυρικῶν τῶν ἐλληνικῶν ἐκκλησιῶν, περὶ τῆς ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ συμφωνίας τῶν δύο ἐκκλησιῶν, κατεστήσατο τὴν ἐλληνικὴν ἐκκλησίαν ἐχθρὰν πρὸς τὰς ἐκκλησίας τῶν ἀναμορφωτῶν· ὁ Ἀὐμὼν καταγγέλλει πολλὰ τῶν μαρτυρικῶν τούτων ὡς πλαστά. Ἀνήγγειλε δὲ ὁ Νοϊντέλ τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ κατόρθωμα τῆς ἐκδόσεως τοῦ πατριαρχικοῦ γράματος δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Γάλλων, μηνὶ ἰουλίῳ τοῦ ἔτους 1672 ².

Ὁ Νοϊντέλ ἀπέστειλε πρὸς τὸν πατριάρχην Διονύσιον, μηνὶ μαρτίῳ τοῦ ἔτους 1672, ὡς εὖνουν τῷ Παναγιώτῃ Νικουσίῳ ἐρμηνεῖ καὶ γραμματεῖ τοῦ μεγάλου βεζύρου, καὶ παρέκάλεισε νὰ γράψῃ αὐτῷ εἰς Ἀδριανούπολιν, ἐνθα παρέμενεν ὁ σουλτᾶνος, ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ, χωρὶς νὰ μνημονεύσῃ τοῦ πρέσβεως, καὶ νὰ παρακαλέσῃ αὐτόν, ἐπειδὴ ἰσχύει παρὰ τῷ σουλτάνῳ, ἵνα ἐργασθῇ δραστηρίως πρὸς ἀνανέωσιν τῶν διομολογήσεων· ὁ πατριάρχης συνήνεσεν εὐχαρίστως καὶ ἔγρα-

1. Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l'Eucharistie, par Nicole, Arnauld, Renaudot, tom. II, col. 1136.

2. Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l'Eucharistie par Nicole, Arnauld, Renaudot, tom. II, col. 1163—1164.—Τὸ δὲ ὑπὸ τῶν ἐπὶ μητροπολιτῶν ὑπογραφὴν μαρτυρικὸν γράμμα περὶ τῆς ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ συμφωνίας τῶν ἐκκλησιῶν ἐλληνικῆς καὶ φραγκικῆς, μηνὸς ἰουλίου ὀκτωκαιδεκάτῃ τοῦ ἔτους 1671 ἐν Πέρᾳ, ἦτοι τοῦ Ἡρακλείας Βαρθολομαίου, τοῦ Χαλκηδόνος Ἱερεμίου, τοῦ Πισιδίας Ἀνθίου, τοῦ Κυζίκου Μητροφάνους, τοῦ Ἀθηνῶν Ἀνθίου, τοῦ Ρόδου Ἰωακείμ καὶ τοῦ Νικομηδείας Νεοφύτου ἐχθρῶν τοῦ πατριάρχου Παρθενίου, συνεγράφη ἐν τοῖς γραφαῖς τοῦ Νοϊντέλ, περὶ τούτου δὲ ἠρώτηθη ἱερεὺς ἐπὶ μακρὸν παραμείνας ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Ὀλλανδίᾳ μὴ καλδινόφωνον Οἱ εἰρημένοι ἱεράρχαι ἐκρύπτοντο φοβούμενοι τὸν Παρθένιον, ἀλλὰ ἂν καὶ κεχωρισμένοι διεπράξαντο τὴν ὁμολογίαν (ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Νοϊντέλ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Γάλλων, μηνὸς δεκεμβρίου εἰκοστῇ ἐνάτῃ τοῦ ἔτους 1671. (ἐν Nicole, Arnauld, Renaudot Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l'Eucharistie, tom. II, col. 1120—1121).—Τὸ γράμμα τῶν εἰρημένων ἱεραρχῶν κεῖται ἐν στήλαις 1118-1120 τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος· ἀλλὰ καὶ τὴν ὁμολογίαν ταύτην καταγγέλλει ὡς πλαστὴν ὁ Ἀὐμὼν. (σελ. 451—452).

ψεν αὐτῷ τὸ δοθὲν αὐτῷ σχέδιον. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ὁ πατριάρχης (ἦτοι ὁ Νοϊντέλ), ἔγραφεν ὅτι τοῦτο θὰ συντελέσῃ ἵνα τόσους δυστυχεῖς Ἑλληνας πλέοντας ὑπὸ τὴν σήμαίαν τοῦ σουλτάνου δὲν αἰχμαλωτίζουν ἢ τυραννοῦσιν οἱ Γάλλοι πειραταί, ἦτοι ὁ Νοϊντέλ ἠπείλει τὸν πατριάρχην καὶ διὰ τοῦ πατριάρχου τὸν ἑρμηνέα Παναγιώτην Νικούσιον ὅτι ἐὰν δὲν ἀνανεωθῶσι τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Παναγιώτου, αἱ διομο-λογήσεις οἱ Γάλλοι πειραταί θὰ αἰχμαλωτίζουν καὶ θὰ ἐτυράν-νουν τοὺς πλέοντας Ἑλληνας!! Ἡ ἐπιστολὴ διὰ τοῦ ἑρ-μηνέως Φορνέτου διεβιδάσθη εἰς τὸν Φοντὲν μεταβαίνοντα εἰς Ἀδριανούπολιν ἵνα δοθῇ τῷ Παναγιώτῃ μετ' ἐπιστολῆς τοῦ Νοϊντέλ· ἡ ἐπιστολὴ ἐδημοσιεύθη γαλλιστί¹.

Τὸν πατριάρχην Διονύσιον, ἔτει 1672 μηνὸς ἰουλίου τρια-κοστῇ πρώτῃ, κατηγόρησε τῷ Νοϊντέλ ὁ μητροπολίτης Πα-ροναξίας Θεοφάνης Μαυρογορδάτος, ὅτι ἠτοίμαζε βίαν κατ' αὐτοῦ, ἤρξατο δὲ ἀπὸ τοῦ διακόνου αὐτοῦ, ὃν ἐβασάνισε διὰ τεσσαράκοντα ραβδισμῶν καὶ ἐπέπληττεν ὡς ὄντα Φράγ-κον καὶ οὐχὶ χριστιανόν· ἐδεήθη δὲ ὁ Θεοφάνης τοῦ πρέσβεως ἵνα ἐπιβιδάσῃ αὐτὸν πλοίου ἀποπλέοντος τῆς Κωνσταντινου-πόλεως ἵνα διαφύγῃ τὴν ὀργὴν τοῦ πατριάρχου, ὃς ἐξηυτε-λίζε καὶ ἐβασάνιζε τὴν ἐλληνικὴν ἐκκλησίαν περισσότερον τῶν πρὸ αὐτοῦ· ἐπειδὴ δὲν ἠνείχετο τὰς ἅς διαπράττει ἀσε-βείας καὶ δέεται ὑπὲρ τῶν ὀπλῶν τοῦ σουλτάνου, καὶ διότι ἤναπτε λυχνίαν ἵνα ἐπιτύχῃ τούτου· καὶ κατὰ τὴν ἱερὰν μυ-σταγωγίαν ἐδεήθη τοῦ θεοῦ, ἵνα ἡ προσφερομένη θυσία γενή-σητε βοηθὸς διὰ παροχῆς πλήρους νίκης κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, τούτου ἕνεκα ὁ πρεσβευτῆς διὰ τοῦ αὐτοῦ ἑρμηνέως Φορνέτου, μηνὸς αὐγούστου δευτέρᾳ, ὅτε ἐπορεύθη δι' ὑπο-θέσεις τοῦ πρέσβεως πρὸς τὸν πατριάρχην, ἠρώτησεν αὐτὸν ἐπιδεξίως, ἐὰν ᾗ ἀληθὲς ὅτι ἐβασάνισε τὸν διάκονον τοῦ Πα-ροναξίας ἱεράρχου καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ἐὰν ᾗ χριστιανὸς ἢ

1. Mémoires du chevalier d'Arvieux, envoyé extraordinaire du roi à la Porte, consul à Alep, d'Alger, de Tripoli et autres echelles du Le- vant., par r. p. Jean Baptiste Labat, (Paris, 1735, in 8°), tom. IV, p. 367—369.

Φράγκος καὶ ἐὰν διετήρη λυχνίαν ἡναμμένην ἐν τῷ ναῷ καὶ ἐδέετο ὑπὲρ τοῦ σουλτάνου, πρὸς δὲ ὅτι ἐδεήθη ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ. Ὁ πατριάρχης ἀπήντησεν ὅτι πάντα ταῦτα ἦσαν ψεύδη καὶ τὰς συκοφαντίας ταύτας δὲν ἔπρεπε νὰ πιστεύσῃ ὁ πρεσβευτής, διότι ἀπαγορεύει ἡ ἐκκλησία δεήσεις ὑπὲρ Μωαμεθανοῦ ¹.

Γράμμα συστατικὸν τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, εἰς τὸν μοναχὸν Ἀθανάσιον Κρεμόνα ἀρχιμανδρίτην, πρὸς τοὺς Γερμανοὺς περὶ ἐλεημοσύνης, ὑπὲρ τοῦ ἐν Ἀθῶ τῷ ὄρει μοναστηρίου τῶν Ἰβήρων ἐγένετο, ἔτει 1673 μηνὶ μαρτίῳ, κατὰ τὸ ἐν αὐτῷ κείμενον ἐνδέκατον ἔτος τῆς ἐνενηκοστῆς ἰνδικτιῶνος ².

Καίτοι ὁ Διονύσιος χαριζόμενος τῷ πρέσβει τοῦ Γάλλων βασιλέως Νοϊντέλ ἐξέδοτο τὸ κατὰ τῶν ἀναμορφωτῶν γράμμα. Ἐκ τούτου οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φράγκοι μοναχοὶ ἀποθρασυνθέντες ἀφηνίασαν καθ' ἡμῶν, ἐπειδὴ ἡρείδοντο εἰς τὴν ἰσχὺν τοῦ πρέσβεως Νοϊντέλ ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, ἀλλ' οὗτος συνέτριψε τὴν φαινομενικὴν ἰσχὺν τοῦ πρέσβεως, διότι τὸ πρῶτον διὰ γράμματος ἀπέτρεψεν ἐκ τῶν ἐλλήνων, εἶτα δὲ καὶ διὰ μεγάλου ἀφορισμοῦ, ὅσοι ἐσύχναζον εἰς τοὺς φραγκικοὺς ναοὺς, ὅσοι ἐνυμφεύοντο μετὰ κατολίκων, ὅσοι ἀπέστελλον τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὰ σχολεῖα τῶν Φράγκων μοναχῶν καὶ ὅσοι ἐξομολογοῦντο εἰς Φράγκους ἱερεῖς καὶ μετελάμβανον παρ' αὐτοῖς. Ταῦτα ἀναγγέλει τῷ Γερμανῶν αὐτοκράτορι ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπρεσβευτὴς αὐτοῦ Ἰωάννης Χριστοφόρος Κινδσπέργιος, μηνὸς μαρτίου πέμπτη καὶ εἰκοστή τοῦ ἔτους 1678, ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως· προστίθεται δὲ ἐν τῇ διηγήσει αὐτοῦ ὅτι οἱ ἐκ γενετῆς Ἕλληνες καταδιώκουσι περισσότερο τοὺς κατολίκους καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων, καὶ ὅτι οἱ πρέσβεις βαρέως ἔφερον τὰ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου γεγόμενα, ἐξ οὗ πολλὰ

1. Henrici Hilarii Philippi Cyprii magnæ ecclesiæ Constantinopolitani, proto-notarii Chronicon ecclesiæ Græcæ, appendix.

2. Charl. Schefer Journal d' Antoine Galland pendant son séjour à Constantinople, tom. I, p. 178—179, 180.

προσεδοκῶντο τὰ γενησόμενα κακά, διότι θὰ διεσπῶντο αἱ σχέσεις τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῶν κατολίκων. ἐν ᾧ διέκειντο φιλικώτατα, κατηγορεῖ δὲ ἀναισχύντως τοὺς Ἑλληνας ἱερεῖς, καὶ προσεπιλέγει ὅτι ὁ Παναγιώτης, νοεῖ βεβαίως τὸν Νικούσιον, ἐβάπτισε κατὰ τοὺς Φράγκους ὅλα τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ ἐξομολογεῖτο εἰς Φράγκους ἱερεῖς, ἐθεώρει δὲ ὁ Παναγιώτης τὸν ἀφορισμὸν ἄκυρον καὶ ἤλπιζεν ὁ πρεσβευτὴς ὅτι ὁ Παναγιώτης θὰ ἐνεργήσῃ ἐναντίον τούτων καὶ ἄλλων παρομοίας φύσεως ἐλληνικῶν παρεκτροπῶν. Τὰ μετὰ ταῦτα εἶναι ἄγνωστα ἡμῖν. Ἀλλὰ ὀφείλομεν νὰ πιστεύσωμεν τὰ παρὰ τοῦ Κινδσπεργίου περὶ τοῦ Παναγιώτου λεγόμενα ;

Περὶ τῆς παιδείας τοῦ Διονυσίου Δημήτριος Προκοπίου σημειοῦται· «Διονύσιος Βυζάντιος, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἀνὴρ εἰδήμων ἱκανῶς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης· τῶν τε ἱερῶν γραφῶν, καὶ τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας ἔμπειρος, ὧν ἐν τῇ συνεχεῖ καὶ ἀδιακόπῃ μελέτῃ ἦν διάγων τὸν βίον, καὶ οἷς ἐκεῖθεν ἤρρανίζετο ὀρθοῖς δόγμασι καὶ πνευματικαῖς παραινέσεσι κατήρτηζε τὸ λογικὸν αὐτοῦ ποίμνιον πρὸς τὴν τῶν ὀρθῶν δογμάτων τὴν ἀκρίβειαν, καὶ χριστιανικὴν πολιτείαν»¹. Ὁ δὲ Καيسάριος Δαπόντες σημειοῦται ὅτι ὁ Διονύσιος ἐκαλεῖτο Σερογλάνης², καὶ ἦν σοφώτατος καὶ συγγραφεὺς δύο εὐχῶν εἰς τὴν Παναγίαν καὶ συνέγραψεν «ὕπόμνησιν περὶ τοῦ θαύματος, ὅπερ πεποίηκεν ἡ κυρία δέσποινα θεοτόκος πρὸς τὸν ἀχρεῖον αὐτῆς δοῦλον Διονύσιον τάχα καὶ πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως». Τὴν ὑπόμνησιν ταύτην ὡς καὶ ἐπιστολὴν τοῦ Διονυσίου πρὸς τοὺς μεγάλους δούκας τῆς Ρωσίας ἐδημοσίευσεν ὁ Σάθας³. Ὁ Γεράσιμος Κακαβέλας συνέγραψε βίον

1. Δημητρίου Προκοπίου Ἐπιτετραμένη ἐπαρίθμησις τῶν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα λογίων Γραικῶν, ἐν Io Alb. Fabricii Bibliotheca Græca sive notitia scriptorum veterum. (Hamburgi, 1805, in 4°), ed. Harles, tom. XI, p. 533·—καὶ ἐν K. N. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 482.

2. Καيسαρίου Δαπόντε Χρονογράφος 1648—1701, ἐν K. N. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 12·—καὶ ἐν Constantin Erbiciu Cronicarîi Greci carû aû scris despre Români in epoca Fanariota, (Bucuresti. 1890, in f°), p. 20.

3. Καيسαρίου Δαπόντε Ἱστορικὸς κατάλογος ἀξιόλογος τῶν καθ' ἡμᾶς χρηματισάν-

τοῦ Διονυσίου, ὅς ἐδημοσιεύθη ἐν Βενετία ἔτει 1689, ἀλλὰ εἶναι ρητορικὸν γύμνασμα, τοῦτον ἀνεδημοσίευσεν ὁ Μανουὴλ Γεδεών¹. ὅς ἐν τοῖς Πατριαρχικοῖς πίναξι καταλέγει πάντα ὅσα πατριαρχικά γράμματα ἦσαν αὐτῷ γνωστὰ τῶν πατριαρχῶν Μεθοδίου, Παρθενίου καὶ Διονυσίου².

Ὁ πατριάρχης Διονύσιος ἀπώλεσε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἔνεκα τῆς συζύγου τοῦ Παναγιώτου Νικουσίου καλουμένης Περουζέ, ἣ ἔνεκα τοῦ ἀξιώματος, τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἰσχύος τοῦ ἀνδρός αὐτῆς ἦν λίαν ὑπερήφανος καὶ ὑπερφρονοῦσα καὶ ἀπρεπῶς ἐφέρετο πρὸς τὸν πατριάρχην, ὅς δὲν ἠνείχετο αὐτήν³. μάλιστα δὲ ἐν ὁμιλίᾳ ἐν Φαναρίῳ καταφρονητικῶς ὠμίλησε περὶ αὐτῆς ὅτι ἦν «σκληρὴ καὶ ἄτυχη καὶ δέρνει τοὺς σκλάβους καὶ δὲ θέλει δώσει ψωμί»· τούτων ἔνεκα ὁ Παναγιώτης διὰ τοῦ πρώην πατριάρχου Μεθοδίου καὶ τῶν μητροπολιτῶν Νικομηδείας (Νεοφύτου), Ἡρακλείας (Βαρθολομαίου), Ἀδριανουπόλεως (Νεοφύτου), Τυρνάβου (Γερασίου), Δρύστρας (Μακαρίου), Θεσσαλονίκης (Διονυσίου), Λαρίσης (Γρηγορίου), Ρόδου (Ἰωακείμ), ἀπώλεσεν ὁ Διονύσιος τὸν πατριαρχικὸν θρόνον⁴ καὶ καθηρέθη, μηνὸς αὐγούστου ἐνδεκάτῃ τοῦ ἔτους 1672. «Καθαίρεσις τοῦ πατριάρχου Διονυσίου τοῦ ἐπονομαζομένου Σέρ-ὀγλάν καὶ Βάρθαλιν»⁵.

των ἐπισήμων Ρωμαίων, ἐν Κ. Ν. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 73—81.—Constantin Erbiciu Cronicarîi Greci carîi aû scris despre Români în epoca Fanariota, p. 193.—καὶ Γεωργίου Ζαβίρα Νέα Ἑλλάς ἢ ἑλληνικὸν θέατρον, (Αθήνησι, 1872, εἰς 8ον), σελ. 258—260.

1. Μ. Γεδεών Ἀρχεὶον ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1911, εἰς 8ον), τόμ. Α', σελ. 345—366.

2. Μ. Γεδεών Πατριαρχικοὶ πίνακες, εἰδήσεις ἱστορικαὶ βιογραφικαὶ περὶ τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1885—1890, εἰς 8ον), σελ. 593—597.

3. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, p. 104—106.—Histoire de l'état présent de l'église Grecque et de l'église Armenienne, par M. Rosenond p. 11—12.—John Covell Some account of the present Greek church, p. liij.—Mich. Le Quien Oriens christianus in quatuor patriarchatus digestus (Parisiis, 1740, in f°), tom. I, col. 344.

4. John Covell Memory concerning the last chance of the patriarch's (Add. mss. n° 22,912, fol. 154). ἐν τῷ χειρογράφῳ ἀναφέρεται καὶ μητροπολίτης Hyperconesi ἄγνωστος ἐμοί.

5. Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱε-

Ὁ Κορνήλιος Μάγνης λέγει τὸν Διονύσιον ἄνδρα αὐστηρὸν καὶ ὀργίλον, ἀλλὰ παιδείας, ὁ Διονύσιος ἦν κατάχρεως καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τῶν δανειστῶν κατέφυγεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πρέσβεως τοῦ Γάλλων βασιλέως, ὃς ὑπεδέξατο αὐτὸν φιλανθρώπως καὶ παρεχώρησεν αὐτῷ διαμέρισμα ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐνθα ὤκει μετὰ δύο μοναχῶν καὶ διῆγε βίον αὐστηρότατον, διότι ἐδέετο μέχρι βαθείας νυκτός, προστίθεται δὲ ὁ Μάγνης, ἀκούω ὅτι πρόκειται νὰ κλεισθῇ τὸ πατριαρχεῖον ἔνεκα χρέους διακοσίων περίπου χιλιάδων φλωρίων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ταῦτα εἶναι τόκοι βαρεῖς. Ἡ Πύλη ὁμῶς ἐπιθυμεῖ νὰ ὀφελῇ ἐκ τῆς νέας ἐκλογῆς διὸ σκέπτεται καθὰ λέγεται, νὰ ποιήσῃ κατὰ τὸ σύνηθες νὰ καταδιώξῃ ἓνα ἐκ τῶν δώδεκα πλουσιωτέρων Ἑλλήνων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν οἷς ἦν καὶ Μανωλάκис (ὁ ἐκ Καστορίας), ὃς ὑπολογίζεται ὅτι ἔχει πλείονας τῶν τριακοσίων χιλιάδων τ α λ λ ή ρ ω ν, καὶ ἴσως πρῶτος φυλακισθῇ εἰς τὸ βάθος πύργου, διὰ νὰ ἀπελευθερωθῇ δὲ ὀφείλει νὰ δαπανήσῃ εἰς τὴν ἀνάρρησιν τοῦ νέου πατριάρχου. Τὰς δὲ κατὰ τοῦ πατριάρχου Διονυσίου κακοήθεις φλυαρίας τοῦ Ἰλαρίωνος Τζιγάλα, ὃν ὁ Διονύσιος ἀπέβαλλε τοῦ ἀξιώματος τοῦ μεγάλου διδασκάλου, ὡς διδάσκοντα τὰς πλάνας τῆς ρωμάνας ἐκκλησίας οὔτε ὁ Κορνήλιος Μάγνης ἐπίστευσεν ὅτε παρεγένετο εἰς Κύπρον ¹.

Γεράσιμος ὁ ἀπὸ Τυρνόβου, ἀνὴρ Κρής, ἔτει 1673 μηνὸς αὐγούστου τετάρτῃ ἐπὶ δέκα, προήχθη εἰς πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τὸ ὑπόμνημα τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ ². Ἐν «Συνόψει τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως» κεῖται περὶ τοῦ Γερασίου τόδε· κίουλίου εἰκοστῇ, ἡμέρα

ροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάθκ Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 599.—Περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου τοῦ Διονυσίου σημειοῦται ὁ Ζαχαρίας Μαθᾶς. (Κατάλογος ἱστορικός τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, (ἐν Ἀθήναις, 1884, εἰς 8ον), ἐκδ. 6', σελ. 311—312.

1. Quanto di più curioso, e vago hà potuto raccorre Cornelio Magni nel secondo biennio da esso consumato in viaggi, e dimore per la Turchia, (Parma, 1692. in 12°), part. II, p. 73—75, 448—449.

2. Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων). ἐν Κ. Ν. Σάθκ Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 599.

παρασκευῇ ἔγινε πατριάρχης Γεράσιμος ὁ Τυρνόβου εἰς Ἀδριανούπολιν εὐρισκομένου τοῦ βασιλέως ἐκεῖ καὶ εἰς τὰς δεκατέσσaras αὐγούστου ἡμέρα πέμπτη ἦλθεν εἰς τὴν Πόλιν καὶ τὸν ἐμετάθεσαν τὸ πρῶν» ¹. ὁ Ἰωάννης Κόβελ σημειοῦται ὅτι ὁ Γεράσιμος ἐγένετο πατριάρχης, μηνὸς ἰουλίου τριακοστῇ τοῦ ἔτους 1673· ὁ Ἀντώνιος Γαλλάνδος σημειοῦται ὅτι ὁ Γεράσιμος ἐκλεγείς πατριάρχης ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν μηνὶ αὐγούστῳ τοῦ ἔτους 1673 ². Καὶ Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν σημειοῦται· «τῷ ,αχογ' τῇ ιδ' τοῦ αὐγούστου πατριάρχης ἔγινε Γεράσιμος ὁ Τυρνόβου μητροπολίτης» ³· καὶ Ἀθανάσιος Κομνηνὸς Ὑψηλάντης μετεγράφει τὸν Μελέτιον ⁴.

Ὁ Γεράσιμος ἀποειπὼν τὴν πατριαρχίαν, τὸ μὲν πρῶτον ἐδόθη αὐτῷ ἡ μητρόπολις Χίου ⁵, εἶτα δὲ ὑποσχετικὸν γράμμα μιᾶς ἐπαρχίας ⁶, μεθ' ὃ ἐδόθη αὐτῷ ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Ἀνδρου κατὰ προεδρείαν ⁷, ἣν μετὰ ταῦτα ἀντήλλαξε μετὰ τῆς μητροπόλεως Παροναξίας, ἀπέθανε δὲ ἐν Νάξῳ ἔτει 1689 ⁸.

Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Κορνηλίου Μάγνη διηγουμένων ὑπεμφαίνεται ὅτι τὸ καινόσπουδον τῶν ἡμετέρων, ἡ ἐπαίσχυντος πολιτεία τῶν Φράγκων καὶ τὸ φιλοχρήματον καὶ ἀρπακτικτὸν

1. «Σύνοψις τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως ,αφ' ἧδ'», ἐν Anselmi Banduri Imperium orientale sive antiquitates Constantinopolitanae in quatuor partes distributae, (Venetiis, 1721, in f°), tom. I, p. 696—698.

2. Journal d'Antoine Galland pendant son séjour à Constantinople 1672—1673, ed. Charles Schefer, tom. II, p. 147.

3. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία Μελετίου μητροπολίτου Ἀθηνῶν, τόμ. Γ', σελ. 464.

4. Ἀθαν. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν... τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἐκδ. Γερμ. Ἀφθονίδου, σελ. 169.

5. Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων, (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 601.

6. Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 603.

7. «Συνοδικὸν ὅπερ δίδωσι κατὰ προεδρείαν τῷ πρώτῳ Κωνσταντινουπόλεως Γερασίμῳ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἀνδρου ,αχοζ'», ἐν κώδικι Κριτίου, σελ. 645—646.— Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 693.

8. Γεράσιμος ὁ ἀπὸ Τυρνόβου πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, πρόεδρος τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀνδρου καὶ τῆς μητροπόλεως Παροναξίας, ἐν Νησιωτικῇ ἐπετηρίδι, (ἐν Ἑρμουπόλει, 1918, εἰς 8ον), ἔτει Α', σελ. 115—125.

καὶ ληστρικὸν τῶν σουλτάνων καὶ τῶν ἐν ἀξιώσει Ὀσμανιδῶν ἦσαν τὰ αἷτια τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους συνεχῶν ἀλλαγῶν τῶν πατριαρχῶν. Εἰς δώδεκα ἀναβιβάζει ὁ Μάγνης τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πλουσίους Ἑλληνας, οἱ ἐναλλαξ ἕνεκα τοῦ πλούτου αὐτῶν φυλακιζόμενοι ἤναγκάζοντο νὰ δαπανῶσιν εἰς τὴν ἀνάρρησιν ἐκάστου νέου πατριαρχοῦ ¹. Ὁ Παῦλος Ρικῶτος σημειοῦται ὅτι εἰς ἐκάστην ἀλλαγὴν πατριαρχοῦ ἀπέδιδον δέκα χιλιάδας δολλάρια, ἀλλὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀνεβιβάσθησαν εἰς εἴκοσι πέντε χιλιάδας δολλάρια. Ὁ δὲ μητροπολίτης Σμύρνης ἐδιηγήσατο αὐτῷ τέχνασμα τῶν ἐν ἀξιώσει Ὀσμανιδῶν, ὅτι οὗτοι ἠνάγκασαν πτωχὸν καλὸ γηγενεὶ ἵνα διεκδικήσῃ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀντὶ προσφορᾶς εἴκοσι καὶ πέντε χιλιάδων δολλαρίων, οὗτος δὲ ἢ θὰ ἀπέτιε τὸ χρήμα ἢ θὰ παρεσκεύαζε νέον διάδοχον. Ὁ ἐλληνικὸς κληρὸς μεγάλως ἐταράχθη ἐκ τούτου, διότι νὰ δεχθῶσι τὸν καλὸ γηγενεὶ ὡς πατριαρχὴν πτωχὸν ὄντα καὶ καταπεφρονημένον, ὥφειλον νὰ ἀποτίσωσι τὸ χρήμα, ἐξ οὗ σκάνδαλον καὶ καταφρόνησις τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ἐπέτυχον δι' ἀποτίσεως εἴκοσι χιλιάδων δολλαρίων τῷ μεγάλῳ βεζύρη, ἵνα παραμείνῃ ἐν τῷ θρόνῳ ὁ πατριαρχεὺς ². Διὰ τοιούτων κακοήθων μηχανημάτων διέφθειρον οἱ Ὀσμανῖδαι τὴν ἐλληνικὴν ἐκκλησίαν, τῇ βοηθείᾳ τῆς φραγκικῆς ἐκκλησίας.

(Βιβλιοθ. Βρεττ. μουσείου, add. mss. n° 22910, fol. 52).

Ἐκλαμπρότατε ἐνδοξότατε χριστιανικώτατε αὐθέντα καὶ μέγα ἀποκρουσάριε καβαλιερὶ τῆς Μεγάλης Βρετανίας κύριε κύριε Δανιὲλ Χαρβερί, τὴν ἐκλαμπρότητά σου ἀσπαζόμενος χαιρετῶ δεόμενος τοῦ οὐρανίου βασιλέως θεοῦ ἵνα τὴν φυλάττῃ ἄνοσον ὑγιᾶ καὶ μα-

1. Quanto di più curioso, e hà vago potuto raccorre Cornelio Magni nel secontò biennio da esso consumato in viaggie dimore per la Tnrchia, parte II, p.448—449.

2. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, 107, 109.—Histoire de l'estat présent de l'église Grecque à de l'église Armenienne, par. M. Rosmond, p. 107—109.

κρόβιον, ἀξιόνοντάς την ἐν δόξῃ καὶ τιμῇ νὰ ἀπολαύσῃ καὶ τὸ λαμπρὸν πρόσωπον τοῦ βασιλέως ἡμῶν ὅταν θεὸς θέλῃ, ἐν δὲ τὸ τέλος τὴν οὐράνιον αὐτοῦ βασιλείαν ὅπου ἡ χαρὰ τῶν δικαίων· τὸ παρόν μου εἶναι, ἐκλαμπρότατε αὐθέντα, ὅτι ἐπειδὴ καὶ ὁ καιρὸς οὕτως ἔτιζεν φέρνει τὰ πράγματα καὶ τὰ ἔφερεν καθὼς διὰ ζωῆς φωνῆς θέλει σὲ τὰ εἰπεῖ ὁ πιστὸς σου οὗτος κυρίτζη Δημητραῖκος· καὶ ἐγὼ εἶνε ἀνάγκη νὰ παραμερίσω, ἔκρινα νὰ ἔλθω ὥς μοι πρέπει νὰ τὴν χαιρετίσω καὶ νὰ τῆς συντύχω καὶ τὸν λογισμόν μου· καὶ ἐπειδὴ δὲν δύναμαι ἀκόμη νὰ καβαλλικεύσω εἰς ἄλογον ἐποιήσαμεν ἀραμπᾶ· πλὴν τώρα ἦλθασιν φίλοι μου ἄρχοντες καὶ μοῦ εἶπασιν ὁμπρὸς εἰς τὸν κυρίτζη Δημητραῖκο πῶς εἶνε ἐδῶ τριγύρω μας τινὲς Ρωμαῖοι ὅπου τοὺς ἔχει ὁ Χουχούμης καὶ φυλάττουσι δι' ἡπᾶς· καὶ λοιπὸν διὰ νὰ μὴν γένῃ κρότος ἐδεήθηκα τὸν παρόντα γραματοκομιστὴν κυρίτζη Δημητραῖκο νὰ ἔλθῃ αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκλαμπρότητά σου μὲ τὸ παρόν μου γράμμα καὶ μὲ τὸ στόμα νὰ συντύχη ὥς στόμα ἐδικόν μου παρακαλῶντας τὴν ἐκλαμπρότητά σου νὰ ἔχω συγγνώμην, ἐπειδὴ καὶ ὥς γράφω ἐκ τῆς ἀσθενείας δὲν δύναμαι νὰ ἔλθω αὐτοπροσώπως καὶ τὸ χρέος μου νὰ κάμω· ὁμῶς θαρρῶ εἰς θεὸν νὰ τὴν ἀνταμώσω δεύτερον παρησία καὶ ὥς πρέπει νὰ κάμω· καὶ ταῦτα τῆς ὥρας, ἐκλαμπρότατε αὐθέντα, ἡ δὲ μακαρία Τριάς νὰ τὴν διαφυλάττῃ εἰς ἔτη πολλὰ καὶ ἀγαθὰ σὺν τῷ παλατίῳ σου, ἰουνίῳ 17, ἀχρά'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ εὐχέτης τῆς σῆς ἐκλαμπρότητος.

(Ἐκ τοῦ κώδικος Φωτίου τοῦ Κυπρίου σελ. 425).

† Καὶ φυτὸν αἰεὶ ρίζης πέφυκε χοῆζον, ἐξ ἧς πηγαὶ τῆς ζωῆς ἀνατρέχειν τῷ ὅλῳ· καὶ ποταμὸς πηγῆς δεῖται τῆς καταρκτικῆς ἐκείνου συστάσεως, καὶ ποταμῶν εἰσροῆς τὸ θαλάσσιον πέλαγος, ἐξ ἧς εὐρύνεται λιμναζόμενον, καὶ μηχανόμενον παρεκτείνεται, καὶ συνόλως εἰπεῖν ἀπαξάπαντα τὴν οἰκείαν ἀρχὴν ἀναγκαίως θηρεύειν πέφυκεν· αἱ γὰρ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἷτια ζητεῖται τῶν ὄντων φησὶν ὁ φιλόσοφος· ζητεῖται μὲν τοί γε οὐ μόνον κατ' αὐτό, τὸ εἰδέναι τοῖς ἐπιστήμοσιν, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς προηγουμένως κατὰ τὸ ἐνυπάρχον τῆς φύσεως, καὶ γὰρ μήπου προὑπαρξάσης ἀρχῆς τὰ

ἐκ τῆς ἀρχῆς συνίσταται, μήτε τὰ κατὰ τὴν φύσιν φημί, μήτε τὰ κατὰ τέχνην κινούμενα μητ' αὐτὰ δήπου τὰ κατὰ θέσιν τινὰ ἢ προαίρεσιν συνιστώμενα· διὸ κρηπῖδος οἰκία χωρὶς ἀνεξάρτητος· καὶ σῶμα δίχα κεφαλῆς ἀνοργάνιστον, ἀλλὰ γε μήν καὶ στρατόπεδον στρατηγοῦ χωρὶς ἀσυγκρότητον· καὶ ποιμνιον ποιμένως ἄνευ ἀσύστατον· θάτερον γὰρ θατέρου χωρὶς τὰ πρὸς τί πως ἔχοντα, καὶ φεράλληλα διαμένειν οὐ δύναται· κατὰ ταῦτα, μὲν οὖν ἀναλόγως, καὶ ἡ πνευματικὴ τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας ποιμαντορία τὸν ἀρχικὸν ποιμένα ἀρχὴν εἶωθεν ἐπιζητεῖν ἀναγκαίως, ἐξ οὐπερ ὀλικῶς πῶς, ὥς ἀπὸ κοινῆς εὐταξίας ἀρχῆς, δεόν ἀποφοιτᾶν τὰς κατὰ μέρος ἀξίας, ὥς ἀνταξίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνθέου διακοσμήσεως, καὶ συναρμολογουμένας ἀλληλουχεῖσθαι, καὶ ἐνεργεῖν καταλλήλως· τὴν τε οἰκείαν διαγωγὴν δι' ἀλλήλων, τὰς τελευταίας διὰ τῶν πρώτων δηλαδή ἐπὶ τὰ ἔτι πρότερα, καὶ δι' ἐκείνων ἐπὶ τὰ πρώτιστα, καὶ διὰ τῶν πρωτίστων ἐπὶ τὴν μίαν καὶ κορυφαίαν ἀρχὴν ἐσχηκέναι, καὶ δι' αὐτῆς περισφίγγεσθαι, καὶ ἀμεταπτώτου αἰεὶ περισώζεσθαι· τὸ μὲν γὰρ ἁμοιρον ἀρχῆς καὶ ἄτακτόν ἐστι καὶ ἀκόσμητον, ἀνθ' ὧν καὶ ἄστατον καὶ ἀσύστατον· τὸ δὲ εὐφυῶς ἀκροτάτης ἐξηρητημένον ἀρχῆς κόσμιον δήπου, καὶ τεταγμένον, καὶ εὐσταθὲς τυγχάνει, καὶ ἀδιάπτωτον· ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ὁ πατριαρχικὸς οὗτος ἀποστολικὸς τε καὶ οἰκουμενικὸς θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τέως ἀναγκαίως ἐπιζητεῖ τὴν ὑπεριδρυμένην οἰκείαν ἀρχήν, ὥς ἐστερημένος μένων αὐτῆς, διὰ τὸ ἐξωσθῆναι καὶ καθαιρεθῆναι συνοδικῶς τὸν κατὰ παραχώρησιν θεοῦ διαφθειραντα αὐτὸν ἐπ' ὀνόματι πατριάρχου κακαπαρθένιον, ἔνεκεν τῶν πολλῶν καὶ δεινῶν ἐγκλημάτων αὐτοῦ, κατὰ τὴν κατ' αὐτοῦ γραφεῖσαν καθαίρεσιν, ἡμεῖς οἱ καθευρεθέντες ἐν Κωνσταντινουπόλει συναδελφοὶ ἀρχιερεῖς, ἀξιῶσαι τῶν τιμιωτάτων καὶ λογιωτάτων κληρικῶν τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ τῶν τιμιωτάτων, καὶ εὐγενεστάτων ἀρχόντων ταύτης τῆς κλεινῆς πολιτείας, ψήφους κανονικὰς προβαλεῖν συνηνέσαμεν ἐπὶ τῷ ἐκλέξει κοινῶς καὶ ἀνευρεῖν ἀξιόλογον ἄνδρα, καὶ πρόσφορον καί, ὥς εἰπεῖν, ἀξιόθρονον, ὅστις ἀξίως ἐπὶ τὴν πρωτιστεύουσαν ταύτην ἀποστολικὴν καὶ οἰκουμενικὴν προβιβασθεὶς καθέδραν καὶ τὴν κοινὴν ἀναλαβὼν πηδαλιούχησιν, δυνηθῇ λόγῳ καὶ φρονήσει καὶ ἐμπειρία καταστορέσαι καὶ κατευνᾶσαι τὸν νῦν περὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν ἀγριαινόμενον κλύδωνα, καὶ τὴν ἱερὰν ὁλκάδα προσαγκυρῶσαι χειμαζομένην δεινῶς, καὶ συχνοῖς ὅσοις κατακλυζομένην

τοῖς κύμασι· καὶ δὴ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανιερώτατον καὶ λογιώτατον μητροπολίτην Λαρίσης, ὑπέρτιμον καὶ ἑξαρχον δευτέρας Θεσσαλίας καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριον Διονύσιον, δεύτερον τὸν Σμύρνης Μακάριον καὶ τρίτον τὸν Χριστιανουπόλεως Εὐγένιον. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν κατεστρώθη τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι †.

Ἐν ἔτει ,αχοα', νοεμβρίου η' ¹.

L'ordonnance et le decret de la noble et roiale signature du grand état, et du siège sublime du beau sein impérial, qui force tout l'univers; qui par l'assistance de dieu, et par la protection du souverain bienfaiteur, est reçu de tous côtez, et auquel tout obéît, comme il s'ensuit. Le métropolitain de Larisse nommé Denis, qui a entre ses mains ce bienheureux commandement de l'empereur, est par la vertu de ces patentes du grand état, créé patriarche œcuménique du trône pontifical de nôtre grand ville de Constantinople. Ce métropolitain aiant païé a nôtre trésor le droit ordinaire de neuf cens mille aspres (ils valent douze mille écus) je lui accorde le présent baratz, comme une perfection de félicité. C'est pourquoi je lui commande d'aller être patriarche de tous le Grecs qui relevent de la jurisdiction du susdit trône patriarchal, et qui vivent selon leur ancienne coûtume, en observant leurs vains et inutiles cérémonies; voulant et ordonnont que tous les Grecs de ce ressort, tant grands que petits métropolitains, évêques, prêtres, moins et autres, faisant profession du rite Grec, reconnoissent, ledit Denis pour leur patriarche; que dans toutes les affaires qui relèveront de lui, et appartiennent-

1. Μ. Γεδεών Ὁ πατριάρχης Διονύσιος Δ' ὁ Μουσελίμης, ἐν Ἐκκλησιαστικῇ ἀληθείᾳ, περ. 6', ἔτει Γ', σελ. 193—195.—Ἀντίγραφον ἀπόκειται καὶ ἐν τῇ Νομικῇ συναγωγῇ Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων (Κ. Ν. Σάθα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης τόμ. Γ', σελ. 598.

dront à sa charge, on s'adresse à lui, sans se détourner des sentences légitimes qu'il aura rendues; que de même personne ne trouve à redire, que selon ses vaines et inutiles cérémonies, il établisse ou dépose des métropolitains, des évêques, des caloyers, comme il jugera qu'ils l'aurent mérité, ou qu'ils ne l'aurent pas mérité; qu'aucun ecclésiastique ne présume d'exercer aucunes fonctions des charges qu'il a présentement, ou de celles qu'il pourroit avoir à l'avenir, contre la volonté, ou sans, la permission de ce patriarche. Que tout testament qui sera fait en faveur des pauvres église par quelque prêtre mourant, sera bon et valide si ce patriarche le juge ainsi. Que s'il arrive que quelque femme chrétienne de la juridiction de ce patriarche quitte son mari, ou qu'un mari quitte sa femme, personne qui lui ne pourra ni accorder le divorce, ni se mêler de cette affaire. Enfin, il prosédera les terres, les vignes, les jardins, les vergers, les prairies les barques les moulins, les convent et les villes de son église, aussi-bien que les legs pieux fait aux églises. Et il jouira de ces privilèges de la même sorte que ceux qui ont été avant lui les ont possédés. On ne pourra le troubler ni l'inquiéter à cet égard, en quelque manière que ce puisse être. Ce qui soit connu à nous; et foi soit ajoutée a cette noble signature ¹.

Lettre du patriarche des Grecs au seigneur Panai-aoty, premier drognan du grand seigneur.

Il est arrivé en cette ville un vaisseau de guerre du roi de France, avec un gentilhomme que sa majesté a envoyé, qui porte un paquet à l'ambassadeur, et tout le monde est persuadé qu'il doit repasser en

¹. J. Aymon Monumens authentiques de la religion des Grecs et de la fousseté de plusieurs confessions de foi des chrétiens orientaux, p. 486.—τοῦ αὐτοῦ Lettres anecdotes du Cyrille Lucar patriarche de Constantinople et sa confession de foi p. 486. Ὁ ἐκδότης τὸ γράμμα Ἀϋμῶν σημειοῦται ὅτι μετεφράσθη ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ.

France, à cause qu'il n'a pas eü la satisfaction sur les choses qu'il demandoit: et comme cette retraite ne peut produire que les suites très fâcheuses, attendu la puissance que ce monarque a sur la mer, je vous prie bien fort d'obtenir du grand visir, que si l'ambassadeur va à Adrianople, comme l'on dit, pour y traiter de nouveau le renouvellement des traités, il puisse acquérir quelque satisfaction: vous vous acquerrez pas ce moyen de l'honneur et du credit parmi de grands princes qui sont chrétiens comme nous: vous éviterez que tant de pauvres Grecs nos freres, et sujets du grand seigneur qui navigent sous sa banniere ne feront pas pris esclaves, ou du moins qu'il ne seront pas maltraités par les corsaires François: vous ne scauriez mieux faire votre cour au grand seigneur, qu'en conservant la liberté à ses sujets, et par la consideration que les princes chrétiens auront pour vous et pour notre nation. Enfin je vous exhorte à considerer notre pauvre église, et ses suffrances dans l'état où elle est; et si vous n'avez pas dessein d'augmenter votre gloire, en m'accordant la grace qu'elle vous demande par la bouche de son chef indigne, faites ce que je vous prie pour moi, qui vous en aurai en particulier toutes les obligations, et tous les sentimens de reconnoissance que vous devez asperer de toute la communauté des fideles ¹.

(Ἐκ τοῦ ἐν Βιέννῃ γραμματοφυλακίου. Turcica).

Aus dem Original Schreiben des Residenten v. Khindsparg.

1673 März 25 Adrianopel.

.... Höchstens zu bethauren, dass die angedeute Griechen auss angebohrnen hass die catholische mehr verfolgen alss die Türkhen selbst, wie dan verwiche-

1. Mémoires du chevalier d'Arvieux envoyé extraordinaire du roy, à la Porte, consul d'Alep, d'Alger, de Tripoli, et autres echelles du Levant par le r. p. Jean Baptiste Labat, tom. IV, p. 367—369.

nes mannath der patriarch zu Constantinepel nit al-
lain durch ein offentlichen edict, sondern in persohn
selber auf den predigstuel alle undt sene Griechen ex-
communicatione maiori excomunicirt, so die catholische
Khirchen frequentieren mit den catholischen sich ver-
heürathen, ihre Khinder bey selben studiren lassen und
die heylige sacramenta auf catholischen ritum oder
von selben nemen. Dieses haben ambasciatores hart
empfunten und ist ain grosses unhail darauss zu be-
sorgen, weillen die catholische zu Constantinopel meh-
reren theitss mit dennen Griechen befreindet welche
freindschafft dan durch dise excommunication aufgehoben
und verboten; stem so beichten die meiste Griechen
dennen catholischen geistlichen auss ursach,
dass die griechhische pfafen wegen ihres frechen und
scandolosen leben beg iedermann verachtet auch ihnen
die beicht nit zu verthrauen in demhe sie solche wie
seh rofft geschehen aus disqusto baldt dennen Türkhen
und anderen ihren feinden eröffnet und die absolution
nach ihren willen schätzen undt verkhauffen; undt obzwar
nun dise unverantwortliche action weder die catho-
lische noch theilss Grichen approbiern und der Panai-
otti, so ein Erzgriech alle seine Khindes auf catholisch
tauffen lassen und dass sacrament der heyligen beicht
alle zeit von den catholischen empfanget und dieselbe
excommunication vor ungiltig haltet, so ist gleichwollen
nit zu hoffen, dass er sich wider dise oder andere
dergleichen griechhische unbilligkeiten, so dennen ca-
tholischen unaufhörlich geschehen ins feldt sezen, wes-
wegen ich mit aller moderation ohne ainiches im-
pegno procediern und solche weitere vorfallenheiten
eur khayserliche mayestat aller unterthenigist zu re-
lationieren nit unterlassen werde.

Dero mich unterdessen allergehorsambist anbefelhe.

Eur römisch khayserlichen mayestat allerunterthe-
nigist vasall.

Johann Christoph von Khindsperg.

Adrianopel 25 Martii 1673.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

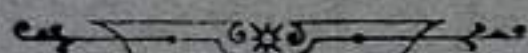

007000051006

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Μηλιγγοὶ καὶ Ἐξερίται Σλάβοι ἐν Πελοποννήσῳ . . .	Δρ.	5.—
Ἡ μητρόπολις Ζαρνάτας καὶ αἱ ἐν Μάνῃ ἐπισκοπαί	»	10.—
Σημειώματα ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν ἐν Νάξῳ καπουκίνων	»	25.—
Ἀρχιεπίσκοποι Σαντορίνης. Παναγία τῆς Γωνιάς τὸ καθολικὸν τῆς ἐν Θήρᾳ ἐπισκοπῆς	»	15.—
Παυλάκις Κριτόπουλος	»	10.—
Παραλειπόμενα ἐκ τοῦ οἴκου Ζυγομαλαῶ. Ἐπροστά- τεισαν οἱ πάπαι τοὺς Ἑλληνας; καὶ τὰ Ἑλ- ληνικὰ γράμματα;	»	10.—
Μεθόδιος, Παρθένιος, Διονύσιος οἰκουμενικοὶ πα- τριάρχαι 1666—1673	»	10.—

